

Valsts izglītības satura centrs

Vaļņu iela 2, Rīga, LV - 1050, tālr. 67216500, fakss 67223801, e-pasts visc@visc.gov.lv, www.visc.gov.lv

2024. gada 15. aprīlī

Latviešu valodas un literatūras valsts 50. olimpiādes

3. (valsts) posma uzdevumi 5., 6. klašu grupai

Šifrs _____

I daļa – tests

Pildot testu un citus uzdevumus, ievēro pareizrakstību - to ņems vērā, piešķirot punktus!

1. uzdevums. Aplūko attēlus! Nosauc, kurš objekts attēlā redzams un mini vienu faktu, kā tas saistīts ar **I. Ziedoņa personību!** (4 punkti)

2. uzdevums. 2010. gadā ir izveidots Imanta Ziedoņa fonds, kas apvieno Latvijā zināmus mūziķus un māksliniekus, lai īstenotu fonda patronam - dzejniekam Imantam Ziedonim tuvu misiju: "Latvija ir brīnumskaista zeme, bet skaistajam ir jāpalīdz parādīties." Fonds darbojas vairākos virzienos – izdod grāmatas un mūziku, rūpējas par Ziedoņa muzeju, darbojas kultūrizglītībā u. c. (2 punkti)

2.1. Kā sauc fondu? _____

2.2. Nosauc vienu no fonda dibinātājiem? _____

3. uzdevums. Imants Ziedonis ir atstājis nozīmīgas pēdas arī Latvijas kinovēsturē. Tika izveidota Imanta Ziedoņa jubilejas kolekcija, kuru varēja skatīt visā pasaulē. Starp spēlfilmām, dokumentālajām filmām ir arī animācijas filmas, kuras veidotas pēc I.Ziedoņa pasakām, - "Taureņi", "Uzpasaka", "Man vienai māsiņai", "Suns Funs un vējš", "Zaļā pasaka". **Kā sauc šo animācijas filmu režisori?** *Režisore šogad saņēma Nacionālo Kino balvu Lielais Kristaps par filmu "Sirds likums" kategorijā - Labākā animācijas filma.* (1 punkts)

Atbilde : _____

4. uzdevums. Imants Ziedonis rakstījis gan dzeju, gan epifānijas, gan scenārijus, gan pasakas: "Lāču pasaka", "Blēņas un pasakas", "Krāsainas pasakas", "Pasaka par bizi". (1 punkts)

Ar kuru no pasaku grāmatām aizsākas Imanta Ziedoņa ceļš pie bērniem?

Atbilde: _____

5. uzdevums. Varavīksnē ir 7 krāsas, I. Ziedonis uzrakstījis 11 krāsainās pasakas. (1 punkts)

Uzraksti, par kurām trīs varavīksnes krāsām nav pasaku!

Atbilde: _____

Latviešu valodas un literatūras valsts 50. olimpiāde
3. posms (valsts) 5.–6. klašu grupai

6. uzdevums. Krāsu aplī ir trīs pamatelementi, no kuriem tiek radītas visas pārējās krāsas. Tā ir sarkanā, dzeltenā un zilā krāsa. (1 punkts)

Kuras krāsas jā sajauc, lai iegūtu zaļo krāsu, lai nonāktu Zaļajā pasakā?

Atbilde: _____

7. uzdevums. Literāro pasaku grāmata “Krāsainas pasakas” saņēmusi balvu, kas ir augstākā starptautiskā bērnu un jauniešu literatūras autoru un bērnu grāmatu ilustrētājiem piešķirtā balva pasaulē. Šo balvu piešķir reizi divos gados kopš 1956. gada. **Kura pasaku meistara vārdā nosaukta balva? Uzraksti vārdu, uzvārdu!** (1 punkts)

Atbilde: _____

Šifrs _____

I daļa – uzdevumi par Imanta Ziedoņa “Krāsainajām pasakām”

1. uzdevums. Lasi fragmentu no Imanta Ziedoņa “Baltās pasakas” un veic norādītos uzdevumus!

Vakar uzkrita pirmais sniegš. Nu viss ir balts. Tik balts, ka nekā nevar atšķirt. Baltā vistiņa izdēja baltu olu un pazaudēja to sniegā. Baltais gailis dziedāja baltu dziesmu, tā ieskrēja pažobelē, piesala tur un palika karājoties kā balta lāsteka. Baltajai vāverei piedzima balti vāverēni, ielēca baltajos koku zaros, un vāvere nevar vairs tos atrast. Visi koki — balti, eju pa mežu, nevaru saprast, kur koks, kur baltā diena.

1.1. Nosaki, kurā locījumā lietots īpašības vārds izrakstītajā vārdu savienojumā! (3 punkti)

baltajai vāverei _____

balti vāverēni _____

baltajos zaros _____

1.2. Atzīmē ar X, kuros vārdu savienojumos vārds *balts* lietots tiešajā, bet kuros - pārnestajā nozīmē! (5 punkti)

Vārdu savienojums	Tiešā nozīme	Pārnestā nozīme
baltu olu		
baltais gailis		
baltu dziesmu		
balta lāsteka		
baltā diena		

1.3. Izpēti, cik teksta fragmentā ir vienkāršu, cik - saliktu teikumu! Ieraksti rezultātu tabulā!
(2 punkti)

Vienkāršu teikumu skaits	Saliktu teikumu skaits

2. uzdevums. Izpēti Imanta Ziedoņa “Dzeltenās pasakas” fragmentu un veic norādītos uzdevumus!

Līdz tālumam ziedēja dzeltenī lauki un pļavas — dzeltenie vizbuļi, pīmulas un visvairāk cūkpiņu, visi kalni dzeltenī mirdzoši. Un tagad, ja paskatījās saulē, tad tā izskatījās pati, kā nupat te kalna galā gulējusi un cūkpienēs dzeltena novārtījusies. Pļava tā mirdzēja, ka es nenocietos un ievēlos kalnmalā puķu dzeltenumā.

2.1. Izraksti no teksta salikteni atbilstoši formulai! (2 punkti)

Formula	Piemērs teksta fragmentā
lietvārds + lietvārds	
vietniekvārds + apstākļa vārds	

2.2. Šajā rindkopā ir vēl viens teikums, saliec tajā pieturzīmes, sanumurē tās un uzraksti precīzu skaidrojumu! (3 punkti)

<i>Un noputēju un aplipu un apbiru putekšņiem dzeltens</i>	
--	--

2.3. Izpēti piedāvātos vārdu savienojumus un uzraksti patstāvīgus secinājumus! (3 punkti)

Dzeltu laiks (frazoloģisms) - rudens.

Dzelteni mirdzoši - laukos un pļavās zied dzeltenie vizbuļi, pīmulas, cūkpienes.

Puķu dzeltenumā - stāstītājs iegulās dzeltenī ziedošā pļavā.

Apgalvojums	Jā	Nē	Pamatojums
1. Vārdiem (dzeltu - dzeltenī - dzeltenums) ir vienas saimes vārdi.			
2. Vārdi (dzeltens - dzeltenums) ir atvasināti vārdi.			
3. Vārdi (dzeltenī un dzeltenumā) ir īpašības vārdi.			

3. uzdevums. Apdomā, vai atceries, kā rakstnieks Imants Ziedonis dēvēja noslēpumainos vīriņus, kas visu padarīja brūnu! Pasakas izskaņā teikts tā: *Tikai neviens nezina, kā viņus sauc. Brūnīši? Brūnuļi? Gatavelīši? Gatavoņi? Neesat dzirdējuši?*

3.1. Atšifrē un ar X atzīmē, kuras divas pazīmes izceltas pasakas galvenā varoņa iespējamajos vārdos! (2 punkti)

gatavība

noslēpums

ātrums

krāsa

garša

skanīgums

fantāzija

3.2. Nosauc, kuri noslēpumainā vīriņa vārdi ir deminutīvi! (2 punkti)

Nr.	Vārdi tekstā	Atvasināti vārdi	Deminutīvi
1.	Brūnīši	+	
2.	Brūnuļi	+	
3.	Gatavelīši	+	
4.	Gatavoņi	+	

4. uzdevums. Lasi fragmentu no Imanta Ziedoņa “Zilās pasakas” un veic norādītos uzdevumus!

Sanāca kopā visas pasaules zirgi. Visu Zirgu Pilnsapulcē — melnie, baltie, bērie un dūkanie, sirmie, pātie un ābolainie teica: — Var gadīties, ka mašīnas visu uzvar un mums būs jāiet bojā. Jau tagad mums tik maz kumeliņu. Un vecos zirgus atdod lapsu fermās lapsām. Darīsim tā, lai viens zirgs ir mūžīgs! — Viņi nolēma, ka mūžīgais zirgs būs ilgu un cerību krāsā — vizbuļu, hiacintu un neaizmirstuļu zils. Visur tur, kur cilvēks uz pasaules ilgojas, tur viņam jābūt klāt, tāpēc zilajam zirgam zirgam deva zilus spārnus un nosauca par ZILO CERĪBU ZIRGU.

Pasakas otrajā teikumā ir minēti dažādu zirgu krāsu nosaukumi. Atbilstošajai fotogrāfijai pieraksti, vai tas ir sirmais, pātais vai kāds cits no minētajiem zirgiem! (4 punkti)

Fotogrāfija	Zirga krāsas nosaukums	Fotogrāfija	Zirga krāsas nosaukums
			
			

5. uzdevums. Lasi fragmentu no Imanta Ziedoņa “Sarkanās pasakas” un veic norādītos uzdevumus!

Gundariņš skatās un nelaiž. Gundariņš zina, ka Guntiņa blēdās, tik mīļa nemaz nav, kā izliekas. Vienreiz — toreiz Gundariņš pažēloja, noticeja, izlaida liesmiņu Guntiņu. Kā palaida no sērkokļa viršos — tai pašā mirklī liesmiņa, ugunsmeitiņa, aizmirsa, ko solījusi, aizmirsa par visu. Iepletās, iešņācās! Pacēlās stāvus! Ielēca prieditē, uzskrēja eglē. Uzdrāzās galotnē švirkstēdama. Atpakaļ nenāca ne pielūdzama. Liesmiņ, liesmiņ, Gundars lūdza. Kur nu vairs liesmiņa, tā bija liesma! Ne nu vairs uguns, bet ugunsgrēks. Postīgais grēks.

5.1. Izskaidro saviem vārdiem, kāpēc Guntiņa par savu brālīti izvēlējās nevis Jāni, bet tieši Gundaru! (2 punkti)

5.2. Kuri divi darbības vārda laiki izmantoti fragmentā, izraksti pa vienam piemēram no teksta! (2 punkti)

Darbības vārda laiki	Piemērs teksta fragmentā
tagadne	
pagātne	
nākotne	

5.3. Pārraksti teikumu, kurā rakstnieks izmantojis uzrunu, atbilstoši tiešās runas teikumam ar piebildi beigās! (1 punkts)

6. uzdevums. Lasi fragmentu no Imanta Ziedoņa “Pelēkās pasakas” un veic norādītos uzdevumus!

Vai sāksim ar rītu. Pelēkā rīta krēslā peld balti miglas palagi pļavā. Vai migla liktos tik balta, ja nebūtu rīts tik pelēks? Pelēkā padebesī lec rīta sarkanā saule, un visi ierauga, cik tā skaista. Pelēkā padebesī peld zelta mēness, un visi nu ierauga — oh, cik tas skaists! Bet skaists tikai tāpēc, ka padebesis bija pelēks. Es esmu pirms visām krāsām. Es esmu pirms visām krāsām, kuras cilvēki gaida. Pelēkā rītā viņi gaida sauli, pelēkā naktī — mēnesi. Pelēkā pavasarī viņi gaida ziedus, pelēkā rudenī — baltu sniegu.

Izraksti no *Pelēkās pasakas* piemēru epitetam un metaforai! Jāizraksta vārdu savienojums. (2 punkti)

Tēlainās izteiksmes līdzeklis	Piemērs
metafora	
epitets	

Latviešu valodas un literatūras valsts 50. olimpiāde
3. posms (valsts) 5.–6. klašu grupai

7. uzdevums. Lasi fragmentu no Imanta Ziedoņa “Raibās pasakas” un veic norādītos uzdevumus!

Kad es mūrēju krāsni, es gribēju sarunāt vienu Raibo no gleznotāja Ulda Zemzara mālus mīcīt. Bet nekā. Zemzaris Raibajam prasījis, vai šis negribot iet Ziedonim mālus pamīcīt. Raibais atbildējis, lai Ziedonis mīcot pats vai aicinot Pelēko. Raibais jau neiešot visas krāsas samīcīt vienā pelēkā. Raibais pelēko skaistu un raibu darot, nevis otrādi.

7.1. Uzraksti, kādēļ gleznotājam palīgos piedāvā Raibo, bet rakstniekam - Pelēko, minot vienu faktu? (4 punkti)

Gleznotājs un Raibais	Rakstnieks un Pelēkais

7.2. Izraksti piemēru īpašības vārdam ar nenoteikto un noteikto galotni! (2 punkti)

Nenoteiktā galotne	Noteiktā galotne

8. uzdevums. Iepazīsties ar diviem tekstiem un veic norādītos uzdevumus!

I.Ziedonis “Dzintarainā pasaka”	Informācija vietnē <i>Latvijas daba</i> https://www.latvijasdaba.lv/ziditaji/talpa-europaea-l/
— Kā? Tev nav neviena dzintara? — ieplēta acis kurmis tik platas kā kniepadatas galviņa. Tas nozīmē, ka kurmis bija ļoti izbrīnīts, jo acis kurmjiem ir ļoti maziņas, tikpat kā nemaz nav. — Kā? Un tev nav neviena dzintara!? —	Kurmis Ķermenis garens, cilindrisks, kompakts. Kakls īss. Galva slaida, mazliet saplacināta. Purns snuķveidā izstiepts, klāts ar taustes matiem, kustīgs. Nelielās ausis pilnīgi apslēptas apmatojumā; ausīm nav gliemežnīcu, tās apņem vien ādas pacēlumi, kas paredzēti dzirdes kanālu atveru noslēgšanai. Acis ļoti mazas, ievilkamas, apņemtas ar nekustīgiem, 0,5–1 mm gariem plakstiņiem, bez skropstām, pilnīgi apslēptas apmatojumā.

Salīdzini informāciju par kurmi abos tekstos! (14 p.)

Jautājums	Atbilde I. Ziedoņa pasakā	Atbilde interneta vietnē www.latvijasdaba.lv
Kādas ir kurmja acis?		
Kāpēc kurmja acis ir tieši tādas? (Atbildi pieraksti vienkāršā paplašinātā teikumā.)		
Kā teksta žanrs ietekmē kurmja acu izskatu? (Atbildi pieraksti saliktā pakārtotā teikumā.)		